

Förstudie flyktingguider

1 april- 30 juni 2014

Av: Linda Wickström och Åsa Brännström, Röda Korset

kooRdination
NorrOrt

Innehåll

Förstudiens organisation	3
Projektägare	3
Projektledare/Projektperiod	3
Medel	3
Syfte	3
Målgrupp	3
Bakgrund	3
Genomförande och resultat	5
Möten med externa aktörer.....	6
Norrortskommunerna	6
Nationell konferens om framgångsrikt integrationsarbete med flyktingguide/språkvän, 2014-06-04.....	7
Röda Korsets sociala integrationsarbete.....	7
Erfarenheter från Österrike.....	8
Resultat.....	9
Reflektioner	11
Rekommendationer	11
Ensamkommande i familjeåterförening.....	11
Övriga målgrupper.....	12
Övriga rekommendationer	12
Avslutning	12

Förstudiens organisation

Projektägare

Koordination Norrort är i samverkan med Svenska Röda Korset (hädanefter Röda Korset), projektägare. Denna förstudie genomförs i samverkan men projektet ägs och redovisas av Lidingö stad.

Projektledare/Projektperiod

Under perioden mellan 1 april- 30 juni har Röda Korset anställt en projektledare, som genomfört denna förstudie i samverkan med en sakkunnig person inom Röda Korsets avdelning för , integration och migration.

Medel

Förstudien finansieras av länsstyrelsens paragraf 37-medel. Dessa medel kan endast sökas av en kommun, vilket gör att en organisation måste samverka och söka medel via en kommun. Delrapport skickades i början på maj och slutrapporteras av Lidingö stad den sista augusti.

Syfte

Det primära syftet med denna förstudie var att ta fram en modell för flyktingguideverksamhet som kan användas för att tillhandahålla praktiskt och socialt stöd till nyanlända flyktingar, bland annat vid familjeåterföreningar. Även andra områden för flyktingguideverksamhet har under resans gång tagits i beaktande när det bedömts som relevant.

Målgrupp

Den primära målgruppen för denna förstudie om flyktingguidesverksamhet var ensamkommande barn och unga samt deras nyanlända anhöriga. Vi har även tittat på andra grupper, såsom kvotflyktingar och individer som faller utanför etableringsreformens insatser. Dessa målgrupper och deras respektive behov beskrivs utförligare nedan.

Sekundära målgrupper är Stockholms norrortskommuner som samarbetar inom Koordination Norrort och som i en förlängning eventuellt genom förstudien kommer att kunna erbjuda extra stöd till de nyanlända i respektive kommuner.

Bakgrund

Röda Korset har under tiden 1 april 2014 – 30 juni 2014 genomfört en förstudie tillsammans med Koordination Norrort. Förstudien har finansierats av Länsstyrelsen i Stockholms län. Projektägare är Lidingö stad i Stockholms län som samordnar Koordination Norrort.

Koordination Norrort är en interkommunal avtalssamverkan mellan 15 kommuner i norra delen av Stockholms län, som i permanent form har funnits sedan april 2014 och dessförinnan som projekt från och med oktober 2012. Syftet är att samverkan ska stärka kommunernas arbete inom flyktingmottagandet och förbättra norrortskommunernas röst och påverkansmöjligheter i frågan.

Organisationen består av en ledningsgrupp där förvaltningschefer från samtliga kommuner ingår, samt en mindre och mer operativ styrgrupp. Utöver detta finns en arbetsgrupp som fungerar som stöd till samordnaren som i sin tur är anställd av Lidingö stad.

I samband med att kommunerna succesivt börjat ta emot fler ensamkommande barn och ungdomar har en mängd behov uppmärksammats hos denna målgrupp. En viktig del är det stora ansvar ungdomarna får ta när resten av familjen anländer till Sverige och som gör att många upplever situationen som svår. En mängd praktiska problem uppstår när familjen anländer, till exempel saknar de ofta boende då den ensamkommande har bott på grupphem innan familjens ankomst. Ekonomi och kontakt med myndigheter är andra praktiska områden där familjen behöver hjälp och där den ensamkommande ungdomen ofta tar ett stort ansvar den första tiden i Sverige för familjen.

De samverkande kommunerna har genom Koordination Norrort lyft behovet av insatser i samband med denna kritiska fas och har ställt sig frågan om frivilligsektorn i samarbete med kommunerna kan erbjuda flyktingguider som stöd under den första tid då ungdomens familj ska introduceras i det svenska samhället. Därför initierades samarbetet med Röda Korset, som utifrån sin breda erfarenhet kring stöd åt migranter, inte minst i familjeåterföreningsprocessen, ansågs vara en lämplig samarbetspart och som således gavs uppdraget att genomföra förstudien.

Andra målgrupper nyanlända som också tidigt identifierades vara i behov av ett extra socialt eller praktiskt stöd i form av flyktingguider var kvotflyktingar (vid ankomst), samt de grupper som av olika orsaker faller utanför det stöd som Arbetsförmedlingens etableringsprogram för nyanlända ger, till exempel samhällsorientering och stöd av etableringslots. Dessa grupper kan till exempel vara sjukskrivna, föräldralediga och ålderspensionärer.

Röda Korset är en organisation med cirka 150 000 medlemmar och 30 000 aktiva frivilliga. Organisationens frivilligdel består av lokalföreningar, så kallade kretsar. Kretsarna finns spridda över hela landet och agerar lokalt. De befinner sig i mycket god position för att kunna möta ständigt förändrade behov i olika närområden. Det är i huvudsak kretsarna som står för de sociala verksamheterna ute i landet och tjänstemannaorganisationen som agerar stöd i exempelvis metod- och organisationsutveckling.

Röda Korset har en tradition av olika verksamheter för att möta migranternas olika behov i Sverige. Det handlar om stöd i migrationsprocessen, efterforskning och familjeåterförening ([Restoring Family Links](#)), behandling av krigs- och tortyrtrauman och en mängd olika sociala verksamheter som syftar till att vara integrationsfrämjande. Många av dessa tangerar innehållsmässigt det man kan föreställa sig att flyktingguideverksamhet kan utgöra. Exempel på dessa är [mentorsverksamheter](#), [läxhjälp](#) och språkcaféer. Dessa bedrivs på många orter i Sverige sedan lång tid tillbaka.

Under perioden september 2010- september 2013 har Röda Korset genomfört ett projekt med fokus på ensamkommande barn och unga. Intervjuer genomfördes med ensamkommande ungdomar, gode män och andra aktörer. I intervjuerna uttrycker ungdomarna ett behov av ökat stöd just vid familjens ankomst. Här citeras projektets slutrapport:

”För de ungdomar vars familj beviljas uppehållstillstånd på grund av anknytning kan den helt nya situationen orsaka svårigheter. Familjen måste ordna boende, jobb, skola mm. Det bidrar till att de tidigare ensamkommande ungdomarna får en annan roll i familjen. Familjen förväntar sig att ungdomarna ska ta ett större ansvar eftersom de behärskar det svenska språket samt har kunskap om det svenska samhället. Det bidrar till att ungdomarna måste hjälpa sina föräldrar med olika ärenden och konsekvenserna av detta blir ofta att ungdomarnas fokus på skolan minskar.”

Den bild som förmedlas i rapporten bekräftas av de många samtal och förfrågningar som Röda Korset får till sin rådgivningstelefon¹. Aktörer som gode män, etableringslotsar och arbetsförmedlare, socialtjänst, skolor och hälsovården ställer många frågor kring familjeåterförening som främst rör ansökningsprocessen men även ibland stödet efter ankomsten. Samtalen vittnar om att mycket stöd behövs i olika skeden och att det finns ett behov av ökad beredskap hos ansvariga aktörer i mottagandet som kommun, socialtjänst och arbetsförmedling. Mot den bakgrunden såg Röda Korset ett intresse av att samverka med Koordination Norrort för att fördjupat undersöka mer om stödet kring familjeåterförening.

Genomförande och resultat

För att skapa en förståelse och bild av förutsättningarna för flyktingguideverksamhet har empiri hämtats in från ett flertal håll:

- Genom möten med externa aktörer, såsom representanter för olika organisationer som driver projekt mot målgruppen.

¹ Svenska Röda Korset har telefonrådgivning kring migrationsfrågor i allmänhet, asylprocessen, efterforskning och familjeåterförening i synnerhet. År 2013 mottogs cirka 7000 samtal. Av dessa rörde 30% familjeåterföreningsfrågor.

- De kommuner som ingår i Koordination Norrort har ombetts besvara en enkät antingen skriftligen eller via telefon.
- Erfarenheter av flyktingguideverksamheter på nationell nivå har inhämtats från en [konferens](#) som anordnades den 4 juni 2014 av Eskilstuna kommun med fokus på flyktingguideverksamhet, eller [språkvänner](#) som guiderna kallas där.
- Kunskapsinhämtning internt inom Röda Korset från liknande verksamheter.
- Kontakt och dialog med förstudiens styrgrupp.

Möten med externa aktörer

Det har varit av stor vikt att ta del av befintliga projekt och inleda en dialog kring eventuell samverkan med andra aktörer. Som metod valdes att hålla öppna samtal för att få en bild av hur de jobbar i respektive flyktingguide- och mentorprojekt, dra nytta av deras erfarenheter om vad som fungerat väl och mindre väl, samt höra hur de planerar sin framtid. Under dessa möten har även frågan om ett eventuellt samarbete ställts.

Exempel på dessa aktörer var företrädare för

- Individuell människohjälp (projektet [vardagssvenska](#))
- Stockholms Stad (projektet [Stockholmsfaddrar](#)) och
- Agaton AB (yrkesinriktat [mentorskap](#) för ensamkommande ungdomar).

Se kontaktlista för samtliga externa aktörer, **bilaga 1**

Norrortskommunerna

Information har samlats från kommunerna via en enkät. Denna skickades till samtliga femton kommuner.

Frågorna som ställdes till kommunerna var:

1. Vilken målgrupp skulle vara behjälpt/ ha ett utbyte av flyktingguider (ex. ensamkommande ungdom vid familjeåterföreningar, sjukskrivna, pensionärer, föräldralediga, kvotflyktingar)?
2. Vilken verksamhet behövs för respektive grupp (praktiskt stöd/ socialt stöd/ annat)?
3. Hur rörliga uppskattar ni att individerna är? Skulle det gå att resa till en mötesplats i grannkommunen?
4. Vilka olika organisationer samverkar ni i dagsläget med kring målgruppen?
5. Övriga kommentarer/funderingar.

Nio kommuner av femton har besvarat enkäten och svaren ger en bra bild för hur det ser ut i kommunerna. Syftet har varit att få en bild av hur behovet ser ut i respektive kommun och om intresset finns för verksamheten flyktinguider. Så här svarade några kommunföreträdare:

”Alla de grupper som nämns kan vara i behov av en mentor och speciellt kvotflyktingar är i behov av extra stöd.”

”Alla grupper är i behov av praktiskt stöd, t ex hjälp i myndighetskontakter, men när det gäller familjeåterföreningar kan barnen vara behjälpta av att få information om vad det innebär att föräldrarna kommer till Sverige.”

”Jag har frågat flera av mina klienter och de efterlyser främst praktisk hjälp som att läsa brev, få hjälp med skjuts när de vill handla möbler på Blocket etc. De vill också ha någon att träna svenska med.”

”Jag tror att många (ensamkommande, när familjen anländer) behöver framförallt ett individuellt stöd i form av kontaktpersoner och liknande.”

För att ta del av kommunernas svar och vilka frågor som ställts **se bilaga 2**.

Nationell konferens om framgångsrikt integrationsarbete med flyktingguide/språkvän, 2014-06-04

Kunskap om vilka olika flyktingguideprojekt som pågår runt om i landet har inhämtats på en nationell konferens där 55 kommuner deltog. Konferensen hölls av Eskilstuna Kommun som driver ett flyktingguideprojekt som heter ”språkvän”. **Både kommunala projekt och civilsamhället fick utrymme på konferensen. Inget av de projekt som togs upp på konferensen riktade sig direkt till ensamkommande och familjeåterförening, utan de flesta handlade om att ge ett socialt och språkligt stöd till individer eller familjer.**

Eskilstuna kommun håller just nu på att ansöka om medel för ett nationellt nätverk där fyra personer ska anställas. Syftet med nätverket är att samordna alla flyktingguidesprojekt nationellt, stötta nya projekt och utveckla redan befintliga.

Röda Korsets sociala integrationsarbete

Röda Korset bedriver, och har bedrivit en mängd olika verksamheter för nyanlända. Dessa finns beskrivna i rapporten [Behov och brister i mottagandet och etableringen av migranter](#) (2013), och innefattar till exempel Träna svenska-grupper, läxhjälp, mentorsverksamheter och aktiviteter på asylboenden. Erfarenheterna från dessa verksamheter har varit värdefulla för förstudien. Särskilt avseende har fästs på:

- Ett 3- årigt projekt Röda Korset genomfört kring ensamkommande barn finansierat av Allmänna Arvsfonden.
- Mentorverksamheten är en del av Röda Korsets arbete som vi driver på flera orter i Sverige. Detta är en social verksamhet som riktar sig till personer som vill ha en kontakt.

Detta handlar om ett ömsesidigt utbyte och det kan röra sig om språkutveckling, hjälp med praktiska saker och att utveckla en ömsesidig vänskap. Denna verksamhet är i mycket likställd med det som kan kallas flyktingguider.

- Röda Korsets ungdomsförbund (RKUF) driver verksamhet för och med ensamkommande unga. De har stor erfarenhet av att driva [kompisgrupper](#) och "vänner emellan" som bygger på kontaktpersoner och mentorskap. Förfrågan om samverkan har ställts till RKUF. Deras "kompisgrupper" och verksamheten "vänner emellan" är stora och väl utvecklade. De har god erfarenhet och utbildningar som kan vara aktuella att ta del av. [Stockholm Nord](#), en lokalförening som verkar i samma geografiska område som Kordination Norrort, driver idag sju kompisgrupper på gruppboenden för ensamkommande unga. Dessa bygger på sociala aktiviteter och läxhjälp tillsammans med de ensamkommande ungdomarna. (www.rkuf.se).
- Röda korset driver ett EU-finansierat projektet "[Frivillighet för delaktighet](#)" som syftar till att skapa ett frivilligt engagemang i storstadsområden som präglas av utanförskap och segregation. Ett av huvudbudskapen i projektet är att en person snabbt ska kunna gå från att vara deltagare till frivillig, och att det inte alls är ett krav att kunna prata särskilt bra svenska för att kunna bidra till verksamheten.
- Regionrådet, ett inom Röda Korset samverkansorgan regionalt, har visat intresse och ska ta del av förstudien i skriftlig form.
- Fem kretsar, i Täby, Vaxholm, Ulriksdal, Djursholm samt Sigtuna har hittills visat intresse för förstudien. De kan på olika sätt tänka sig att medverka i ett eventuellt pilotprojekt.
- Projektet "[Kompis Sverige](#)" leds av folkrättskretsen och har visat intresse för förstudien. De samarbetar idag med tre kommuner (Botkyrka, Värmdö och Tyresö) inom Stockholms län men vill utveckla sitt arbete.

Erfarenheter från Österrike

Förstudien har även inhämtat information från Österrikiska Röda Korset som beskriver sin situation nedan:

"Bakgrunden var att man i Österrike inte bara såg till den process som familjeåterföreningen är innan familjen fått tillstånd att komma, utan man såg även stora behov när familjen anlät. Dessa behov måste också tillgodoses för en bra integration.

Familjer som varit separerade i flera år märker att roller har förändrats och skiftningar i familjen ger slitningar. Föräldrarna måste förnya sin relation till barnen och stärka sin auktoritet. Barnen kanske inte minns sin förälder och har inte en bild av hur den relationen ska fungera och se ut. Sedan ställs föräldrarna inför byråkratiska utmaningar såsom att förstå hur hälsovården fungerar, hur familjerna hittar boende och hur de väljer skola till barnen."

Österrikiska Röda Korset har startat en verksamhet (Familientreffen, 2011) i syfte att stödja de ensamkommande och deras anhöriga i återföreningsprocessen, där frivilliga rådgivare bistår familjerna och hittills har familjerna haft behov av hjälp med följande frågor:

- Samhällsorientering/guidning
- Boende
- Arbete
- Språk
- Utbildning
- Hälsa
- Ekonomi
- Juridiskt stöd
- Familjekonflikter
- Psykosocialt stöd

Resultat

Utifrån de besvarade enkäterna kan man konstatera att behoven ser olika ut i de olika kommunerna. Många kommuner poängterar att samtliga föreslagna målgrupper skulle gagnas av en flyktingguideverksamhet. Dock ser många kommuner ensamkommande barn i anknytningsprocessen som en grupp med extra stora behov av stöd.

Man kan dela upp det behov av stöd som kommunerna identifierar i två kategorier:

- 1) Ett intensivt stöd som behövs initialt när familjerna (familjeåterförening kopplat till ensamkommande unga) precis anlänt till Sverige. Detta stöd är av praktiskt art och handlar om att avlasta den ensamkommande ungdomen i familjens kontakter med myndigheter, sökandet efter bostad och allmänna orientering i närsamhället. Många kommuner poängterar att det behövs en språkkompetens för denna typ av stöd, då risken annars är att den ensamkommande ungdomen ändå kommer att användas som tolk och därmed inte avlastas.

I flera av de samtal som förts med både kommunala tjänstemän och representanter från organisationer framkommer att de ensamkommande ungdomarna ofta uttrycker stora behov vid familjeåterföreningen. Ungdomarna upplever situationen som pressande och jobbig:

”De kommer till oss och gråter, det som borde vara lycka och glädje vid en familjeåterförening blir jättejobbigt på ett praktiskt och emotionellt plan. Vissa ungdomar orkar inte med skolan och kompisar i samma utsträckning för de behöver hjälpa och lotsa familjen och vissa uttrycker att de skäms när föräldern inte kan klara någonting själv.”

Det uttrycks också att det är viktigt med rätt sorts stöd och hjälp. En stödperson får inte ta över, ungdomarna är också kapabla och har en inneboende kraft. Här gäller det att stötta egenkraften för att få familjen att ta sig fram och orka själva. I en kommun uttrycker en tjänsteman att en välvillig kontaktperson hade ställt upp och skjutsat och hämtat familjen. Bakslaget kom då familjen själv skulle försöka ta sig runt och inte hade lärt sig hur kollektivtrafiken fungerade.

Behovet av stöd beräknas som dagligen i 2-4 veckor efter familjens ankomst.

En annan målgrupp som har liknande behov av ett intensivt initialt stöd av praktisk art är kvotflyktingar.

- 2) Den andra typen av stöd som efterfrågats av kommunerna är av mer långsiktig social art. De målgrupper som främst skulle gynnas av denna sorts stöd är de nyanlända som av olika skäl inte ingår i etableringsprogrammet och alltså inte har stöd av etableringshandläggare, lots eller samhällsorientering. Dessa är, som tidigare nämnts, sjukskrivna, föräldralediga och ålderspensionärer. Ytterligare en grupp som skulle kunna vara aktuell för denna typ av flyktingguideverksamhet är nyanlända ensamkommande ungdomar som valt att gå på gymnasiet istället för att ingå i etableringsprogram. Någon kommun pekar på att språkcafé för kvinnor behövs.

Reflektioner

Den absoluta merparten av Röda Korsets verksamhet bygger på frivilliga insatser. När vi går in i nya verksamheter är det avgörande att det är realistiskt för de ideella krafterna att möta de behov som finns. Det innebär att det måste göras bedömningar om det finns möjlighet till personella resurser, både kompetensmässigt och antalsmässigt, samt att det finns resurser för samordning och stöd till dessa.

Behovet av dagligt stöd i den initiala perioden för målgrupperna ensamkommande och deras familjer och kvotflyktingar blir svårt att leverera då frivilligheten som utgör kärnan i Röda Korsets verksamheter oftast bygger på att man har arbete, studier eller annan sysselsättning som huvudaktivitet utanför sitt ideella uppdrag.

Vi vet också att vissa kretsarna (lokalföreningarna) har svårt att rekrytera frivilliga och någon lokalförening nämnde en sviktande ekonomi. Utifrån detta kan vi dra slutsatsen att behoven är större än vad frivilliga kan mäta med.

Röda Korset ser alltså i dagsläget, utifrån förstudiens resultat, inte att vi kan tillgodose det intensiva och initiala behov av stöd som finns beskrivet för de ensamkommande ungdomarna samt deras familjer i återföreningsprocessen och för kvotflyktingar. Röda Korset kan vidare, med stöd i sina iakttagelser i förstudien konstatera att kunskap och kompetens kring familjeåterförening bör stärkas hos de olika aktörerna såväl att som ansvar för uppföljning och stöd bör tydliggöras.

När det gäller den andra typen av stöd en flyktingguide kan erbjuda, dvs det mer sociala och långsiktiga sortens stöd, finns däremot goda förutsättningar att försöka hitta samverkansformer kring att driva ett pilotprojekt, och där kan det bli aktuellt att Röda Korset kompletterar sin befintliga verksamhet genom att bidra med våra särskilda kunskaper och möjlighet att delta i våra övriga verksamheter (exempelvis läxhjälp, aktiviteter på våra mötesplatser.)

Det finns givetvis heller inget som hindrar anhöriga till ensamkommande, kvotflyktingar eller egentligen några nyanlända kommer i åtnjutande av en flyktingguideverksamhet beskriven som ovan.

Rekommendationer

Ensamkommande i familjeåterförening

I förstudien har framkommit att för en av målgrupperna, ensamkommande ungdomar med sina familjer, är behovet av stöd och kontakt under den första tiden omfattande.

Röda Korset anser att ansvaret för det initiala och intensiva stödet en ensamkommande och dess familj behöver vid återföreningen bör ligga på kommunerna. Några kommuner beslutar redan idag om att tillsätta en kontaktperson eller stödperson vid familjernas ankomst, och dessa får ett visst arvode för att stötta familjerna. Röda Korset bör inte lyfta bort detta ansvar eller på något sätt konkurrera med en arvoderad kontaktperson.

Vad Röda Korset kan erbjuda är vår kompetens i frågan. Vi kan erbjuda vår kompetens i form av utbildningar och stöd/handledning till dessa kontaktpersoner. Röda Korsets arbete med efterforskning av nära anhöriga och familjeåterförening gör att organisationen besitter unika

kunskaper på området. Genom att nå ut med denna kunskap till de kommunala kontaktpersonerna får dessa kompetensutveckling och kommunerna får i sin tur kontaktmän med stor och fördjupad kunskap kring sitt uppdrag, som genom detta har möjlighet att ge den ensamkommande och dennes familj ett så optimalt stöd som möjligt. Exempel på utbildningar som Röda korset kan erbjuda är [Människor på flykt och familjeåterförening](#). Dessa erbjuds både som fysiska utbildningar och e-kurser.

Övriga målgrupper

Både Norrortskommunernas enkätsvar och inhämtandet av erfarenheter om andra kommuners och organisationers flyktingguideprojekt visar på ett stort engagemang för målgruppen nyanlända. Många projekt drivs idag och efterfrågan är stor i de flesta kommuner. Mycket erfarenhet finns både i kommunerna och i organisationer. Majoriteten drivs av medel via Länsstyrelsen men flera projekt drivs även med kommunal finansiering. Röda Korsets har gedigen kunskap och erfarenheter som kan komma till nytta vid uppstart av nya projekt.

Vi ser således att Röda Korset har goda förutsättningar att driva en flyktingguideverksamhet som inriktar sig på ett långsiktigt stöd av social art. I detta arbete bör vi naturligtvis dra nytta av våra tidigare erfarenheter av sociala, integrationsinriktade verksamheter. Ett exempel är Röda [Korsets Mentorskap – Så funkar det](#), som har många värdefulla tips på hur en flyktingguideverksamhet kan nå framgång.

Övriga rekommendationer

Om förstudien nu kommer att leda till ett förslag till projekt tror vi på samverkan. Flera aktörer bedriver verksamhet idag, de flesta i projektform, vissa med stöd av en kommun och andra med stöd av medel från Länsstyrelsen. Att samverka flera organisationer och aktörer kan göra att vi tillsammans når fler och att vi kan hitta en gemensam plattform för att jobba vidare, alla med sina viktiga erfarenheter och kunskaper. Listan på intresserade aktörer med kontaktuppgifter finns som **bilaga 1**. Delaktighet i det nationella nätverket som presenterats av Eskilstuna kommun är att rekommendera. Där finns möjlighet att hämta hem kunskaper, inspiration och erfarenheter kring flyktingguideverksamhet på ett strukturerat sätt.

Avslutning

Förstudien har påvisat stora behov av stöd till ett flertal grupper nyanlända, samt att det är viktigt att identifiera de olika behoven som utkristalliserats för respektive grupp.

Det är dessutom av vikt att hitta bra strukturer för flyktingguidearbetet, bra samverkanspartner och att dra nytta av tidigare erfarenheter, både inom våra respektive verksamheter och från externa håll.

Förstudien bör ses som ett första steg mot att utveckla ett stöd som gagnar de nyanlända och som ett underlag för att gå vidare och hitta vägar för att stärka integrationsarbetet i lokalsamhället.